

УДК 65.012.8: 33: 330.322 + 330.341.1

Г. В. Кізін,

аспірант кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

НЕОБХІДНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

G. Kizin,

Postgraduate, Lvov Trade and Economic University

NECESSITY OF INVESTMENT AND INNOVATIVE ECONOMIC SECURITY OF THE STATE

На основі компонування процесного і системного підходів до побудови сутнісних означень економічних категорій та явищ визначено дефініцію системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки держави як сукупності елементів та взаємовідносин між ними, що визначають політику, механізми, інструменти та засоби, важелі і стимули, які забезпечують узгодження державних і приватних інтересів у руслі ефективного і раціонального розвитку інвестиційної діяльності з поєднанням технологічного процесу та організації виробництва на основі інноваційних досягнень науки і техніки. Узагальнені і схематично проілюстровані функціональні елементи управління, важелі регулювання об'єктів управління, критерії оцінювання інвестиційно-інноваційної безпеки та ефективності управління, які в сукупності відображають алгоритм функціонування системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки держави.

Розглянуто підходи до завдань, які покликана виконувати система інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки національної економіки, внаслідок чого виокремлено найбільш важливі з них: підвищення якості інвестиційного потенціалу, створення сприятливого інвестиційного клімату, формування стабільного та стійкого механізму інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання та її інфраструктури, досягнення довгострокового і стійкого економічного зростання; стійке нагромадження інвестиційних ресурсів.

Based on the layout process and system approaches to building essential definitions of economic categories and events established definition of management of investment and innovative economic security of the state as a combination of elements and relationships between them, policies, mechanisms, tools and means leverage and incentives which provides coordination of public and private interests in line with the effective and efficient development of the investment process with a combination and organization of production based through innovative science and technology. Summary and schematically illustrated functional controls, levers regulation of facilities management, the criteria for evaluation of investment and innovative safety and performance management, reflecting the algorithm of management of investment and innovation ensuring economic security.

Approaches to problems that is designed to perform system of investment and innovation development and economic security of the national economy, thus singled out the most important ones are: improving the quality of investment potentials, creating a favorable investment climate, formation of a stable and sustainable mechanism for investment and innovation business entities and its infrastructure and achieve long-term sustainable economic growth; accumulation of investment resources.

Ключові слова: економічна безпека, інноваційна діяльність, конкурентоспроможність, інвестиції, управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням, державна політика.

Key words: economic security, innovation, competitiveness, investment, investment and innovative management software, public policy.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Зміцнення економічної безпеки національного господарства досягається вирішенням комплексу

завдань, серед яких важливе місце належить інтенсифікації інвестиційно-інноваційного процесу для стимулювання раціональних структурних змін в еко-

номії. Активізація інтеграційних процесів вимагає пошук нових підходів до управління розвитком національного господарства, пріоритетним напрямом якого є інноваційний. Разом з тим, реалізація інноваційної діяльності можлива лише при умові її інвестиційної привабливості. Відповідно інвестиціям в інновації належить особлива роль, оскільки вони спрямовані на забезпечення позитивних темпів розширеного відтворення, реструктуризацію економіки, реконструкцію, розширення і технічне переозброєння підприємств.

Як свідчить економічна історія, інвестиційно-інноваційна політика країни не завжди здійснюється раціонально. Інколи інвестиційні ресурси спрямовуються у проекти, покликані усунути наслідки, а не причини кризових явищ. Для посттрансформаційного етапу розвитку економіки України активізація інвестиційно-інноваційної політики гальмується через ряд причин, зокрема, відсутність зацікавленості інвесторів до довгострокового інвестування через потенційні очікування високої інфляції, коливання валютних курсів чи дестабілізації у фінансовому секторі. Це генерує ризик втрати інвестованого капіталу і, як наслідок, переспрямування інвестиційних ресурсів на короткострокові операції.

Наступним проблемним аспектом інвестиційно-інноваційного процесу є залучення в економіку країни значних обсягів іноземних інвестицій, що зазвичай прийнято вважати позитивним, адже здійснюється компенсація відносно невисокої активності вітчизняних інвесторів. Звичайно, додаткові інвестиції позитивно впливають на функціонування національної економіки, однак, з погляду економічної безпеки цей вплив повинен узгоджуватися з існуючими безпековими нормативами, бо перевищення встановлених значень генерує загрозу безпеки держави загалом. У сферу впливу іноземного капіталу можуть потрапити стратегічні об'єкти, функціонування яких важливе для держави.

Таким чином, питання управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економіки набуває своєї актуальності і потребує вирішення не тільки в розрізі інтеграції у світову економіку, формування ефективного економічного потенціалу країни з метою забезпечення динамічного розвитку національного господарського комплексу, а також з огляду зміцнення економічної безпеки держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Актуальність зазначених проблем обумовила інтерес різних як іноземних, так і вітчизняних вчених-економістів. Так проблемам інвестиційно-інноваційної діяльності присвячені дослідження низки відомих авторів: В. Александрової, Ю. Бажала, П. Беленького, В. Беренса, Г. Бірмана, В. Власової, О. Водачкової, В. Геєця, А. Гойка, Н. Гончарової, М. Долішнього, М. Джонк, Н. Заярної, Р. Іванух, С. Ільєнкової, Н. Краснокутської, Я. Крупки, О. Кузьміна, Б. Литвина, О. Лапко, Л. Гітмана, А. Кутейникова, Д. Львова, Б. Патона, А. Пересади, А. Перлакі, А. Пригожина, А. Савченка, А. Савчука, В. Терехова, П. Хавранека, М. Чумаченка, А. Чухна, С. Шмідта та ін.

Вивченням проблем, пов'язаних з національною економічною безпекою, займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як В. Амітан, О. Барановський, Т. Васильців, С. Воронцов, М. Єрмошенко, Я. Жаліло, Д. Лосман, Є. Марчук, С. Мачерний, В. Мунтіян, Г. Пастернак-Таранушенко, Ю. Петроченко, В. Радченко, А. Татаркін, М. Чумаченко, В. Шлемко та ін.

Незважаючи на велику кількість наукових праць та значні досягнення в теорії і практиці щодо активізації інноваційних процесів та вирішенні проблем забезпечення економічної безпеки держави, виникає необхідність більш глибокого дослідження питань взаємозв'язку і взаємовпливу цих напрямів економічної політики держави, спрямованих на захист свого внутрішнього ринку, власного товаровиробника, національних інтересів тощо.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Відтак, об'єктивно обґрунтованою вбачається необхідність визначення ролі інвестиційно-інноваційного забезпечення в системі економічної безпеки держави з подальшим розвитком положення його ефективного управління, а саме: уточнити зміст, мету, завдання, об'єкти, суб'єкти, принципи, методи та інструменти, які в сукупності утворюють системну основу такої діяльності.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відомо, що інновації є довгостроковим та витратомістким процесом, реалізація якого передбачає залучення ризикового інвестиційного капіталу з тривалим терміном окупності інвестиції. Відтак, далеко не всі суб'єкти господарювання спроможні віднайти, виділити та залучити необхідні для реалізації інноваційних проектів кошти. У цьому аспекті різко зростає роль та значення інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання.

Протягом останніх років вченими зроблено перші спроби вивчити причинно-наслідкові зв'язки між фінансами та інноваціями, досліджено структурні властивості та особливості інноваційного розвитку, обґрунтовано стратегію ендогенного науково-технічного прогресу через динаміку технологічних змін, однак і сьогодні низка важливих проблем щодо активізації інвестиційно-інноваційної діяльності та побудови системи її фінансово-інвестиційного забезпечення потребують не лише детального аналізу та виявлення недоліків, а й фундаментальних досліджень у цій сфері, без яких буде важко забезпечити ефективність і високі темпи розвитку національної економіки.

Завдання інвестиційної діяльності в системі розвитку інновацій доволі влучно визначає В. Федоренко, а саме:

- формування потрібних обсягів та структури інвестиційних ресурсів з урахуванням потреб фінансування інновацій на довготермінову перспективу;
- зниження рівня інвестиційно-інноваційних ризиків та підвищення дохідності інвестиційно-інноваційних проектів;
- досягнення належних темпів економічного розвитку підприємства;
- забезпечення фінансової стійкості та платоспроможності інвестиційно-інноваційної діяльності;

- забезпечення максимізації чистого прибутку;
- прискорення реалізації інноваційних програм;
- забезпечення оптимальної ліквідності інвестицій в інновації та можливостей швидкого реінвестування капіталу [6, с. 203—204].

Домінуючу важливість інвестиційної складової доводить й А. Кузнєцова у праці "Інвестиційно-інноваційна діяльність та система її фінансового забезпечення", обґрунтовуючи, що пріоритетним в межах державної політики активізації інноваційної діяльності є формування системи фінансового забезпечення цього процесу, спрямованої на максимально широке залучення (з різних джерел) фінансово-кредитних та інвестиційних ресурсів і ефективне їх використання. Причому методологічно цікавим є визначення науковцем інновації основою інвестиційно-інноваційної діяльності та трактування інвестиційно-інноваційної діяльності як складної динамічної системи, що ґрунтується на комплексі фінансово-економічних важелів і стимулів, поєднуючи технологічні процеси та форми організації виробництва на основі найновіших досягнень науки і техніки із формами їх багатостороннього фінансування. Основним завданням інвестиційно-інноваційної діяльності є пошук та ефективне використання фінансових ресурсів для доведення наукових, технічних ідей і розробок до конкретної продукції та технології, що мають попит на ринку [4, с. 3].

Як доводить І. Семененко, виживання підприємств в умовах нестабільності зовнішнього середовища та їх функціонування залежить від упровадження інновацій в процес діяльності, оскільки результати інноваційної діяльності визначають економічну стійкість суб'єктів господарювання [5, с. 1].

Ми погоджуємося з тим, що в центрі інвестиційно-інноваційної діяльності знаходяться саме інновації, тоді як інвестиції виступають засобом стимулювання та безпосереднього фінансування інноваційної діяльності. Збільшення обсягів та підвищення ефективності інноваційної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання є одним з головних чинників зміцнення конкурентоспроможності, а через неї — економічної безпеки базових секторів національного господарства та його суб'єктів.

Вагомість інвестиційно-інноваційного процесу в контексті забезпечення економічної безпеки держави, як зазначає В. Кириленко, посилюється ще й тим, що розширення сфер інвестування, ускладнення його структури супроводжується виникненням загроз економічній безпеці, дієвих механізмів нейтралізації яких немає. Тому інвестиційний процес потребує забезпечення якісної системи регулювання, що функціонує за принципами та критеріями економічної безпеки [5, с. 4]. Автор доволі влучно визначає завдання системи управління інвестиційно-інноваційним процесом, зазначаючи, що основне завдання в контексті посилення ролі системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки держави полягає у створенні такої системи організації національного господарства, яка б сприяла оптимальному використанню можливостей і стимулів для реалізації і задоволення як найширшого переліку нових прогресивних потреб суспільства. Пріоритетом тут є створення сприятливих умов для забезпечення фінансової

стабільності на мікро- та на макрорівні з метою стимулювання економічного зростання. Його можна досягнути шляхом ефективного використання податково-бюджетних та грошово-кредитних інструментів у їх взаємоув'язці та логічній послідовності, етапності та підпорядкуванні стратегічній меті [5, с. 5].

Отже, аналіз наукових досліджень з окресленої проблеми показав, що є достатньо підстав розглядати поняття "система управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням" як складову підсистему економічної безпеки. Це дозволить обирати оптимальні стратегічні рішення щодо формування ефективної політики безпеки держави через зміцнення стійкості підприємств, зокрема реального сектору економіки, раціональне використання традиційних і пошук нових, альтернативних джерел створення і фінансування інноваційних проектів, розробку стратегії інноваційного розвитку держави, прискорення науково-технічного прогресу й забезпечення високих темпів економічного зростання.

Необхідно підкреслити, що система управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки держави є сукупністю елементів та взаємовідносин між ними, що визначають політику, механізми, інструменти та засоби, важелі і стимули, які забезпечують узгодження державних і приватних інтересів у руслі ефективного і раціонального розвитку інвестиційної діяльності з поєднанням технологічного процесу та організації виробництва на основі інноваційних досягнень науки і техніки. Враховуючи характерні особливості складових системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням національного господарства, а саме його зміст, мету, завдання, об'єкти, суб'єкти, принципи, методи та інструменти, приходимо до необхідності розробки дієвої схеми, що відтворює систему управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки національної економіки (рис. 1).

Досягнення мети управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки держави передбачає виконання конкретних завдань, серед яких: створення необхідних умов для швидкого та ефективного впровадження технічних новинок у всіх ланках економіки, забезпечення структурно-технічної перебудови національного господарства, збереження і розвиток науково-технічного потенціалу у пріоритетних напрямках економіки, створення необхідних матеріальних умов для збереження кадрового потенціалу науки і техніки.

Поряд з тим, основним завданням інвестиційно-інноваційної діяльності є пошук та ефективне використання фінансових ресурсів для доведення наукових, технічних ідей і розробок до створення продукції та технології, що мають попит на ринку [4, с. 10—12].

Узагальнюючи розглянуті підходи до завдань, які покликана виконувати система інвестиційно-інноваційного забезпечення економічної безпеки національної економіки, виокремимо такі найбільш важливі з них:

- підвищення якості інвестиційного потенціалу,
- створення сприятливого інвестиційного клімату,
- формування стабільного та стійкого механізму інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання та її інфраструктури,

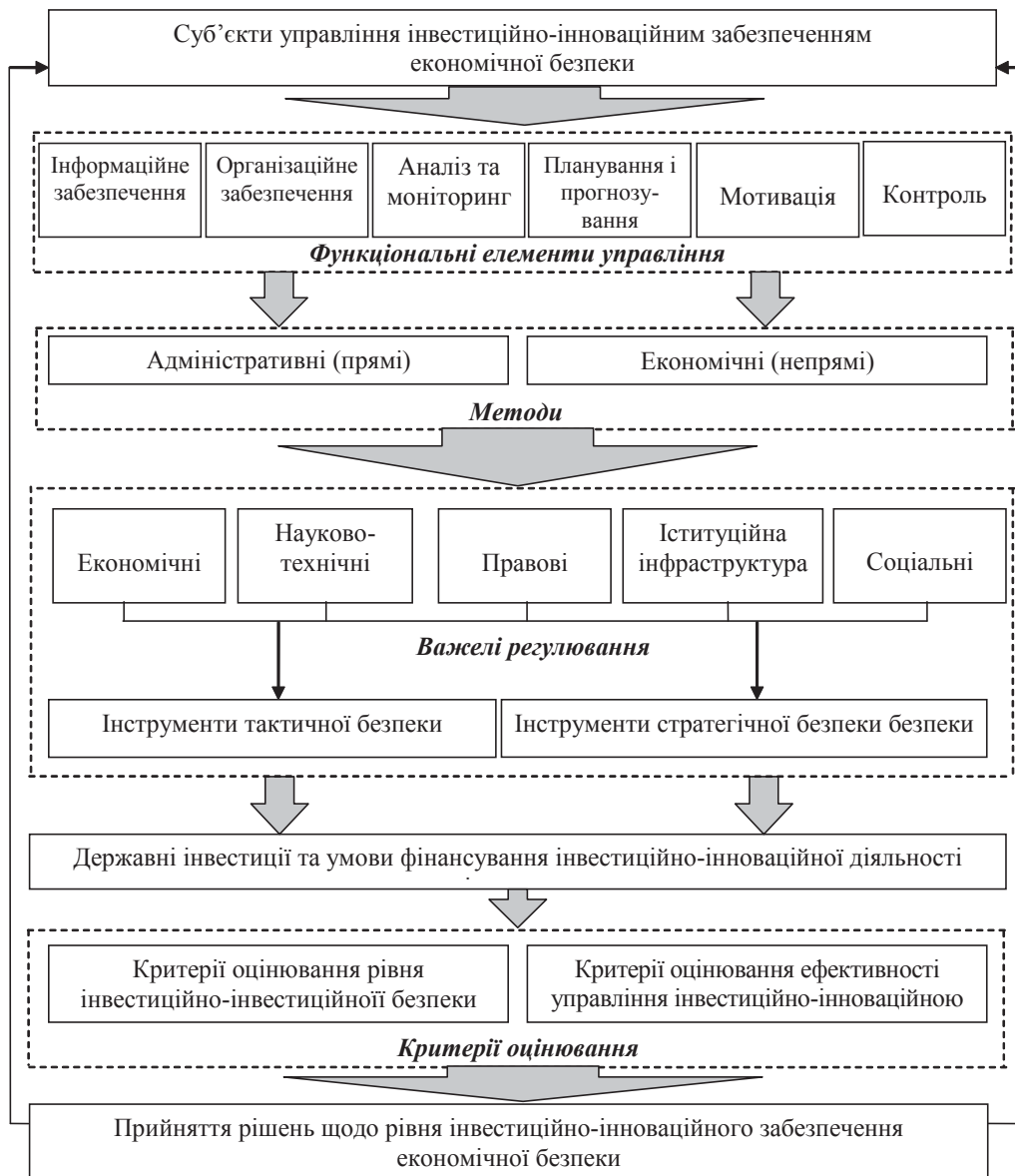

Рис. 1. Система управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки держави

Авторська розробка.

- досягнення довгострокового і стійкого економічного зростання;
- стійке нагромадження інвестиційних ресурсів.

Дієвим інструментом зміцнення інвестиційно-інноваційної безпеки національного господарства, на нашу думку, є формування ефективної структури джерел фінансування та формування інфраструктури інвестиційно-інноваційного забезпечення. В умовах посттрансформаційних економік об'єктивно найскладнішим аспектом інноваційної діяльності стає її фінансування (через обмеженість ресурсів, складність доступу та високу вартість використання фінансово-кредитних коштів), а точніше — інвестиційне забезпечення, що дозволяє фінансувати складні довгострокові інноваційні проекти. Відповідно, центральна роль у регулюванні системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки належить державі. При чому функція держави при управлінні інвестиційно-інноваційною діяльністю

є дуалістичною. З одного боку, держава виступає регулятором такої діяльності, з іншого — діє як інвестор.

Держава об'єктивно змушена активніше впроваджувати механізми впливу на інвестування, а через це — гарантування економічної безпеки, спрямовувати інвестиційні ресурси на взаємоузгоджену реалізацію національних економічних інтересів, формувати необхідні, в тому числі ринкові, умови саморозвитку інвестиційно-інноваційних процесів відповідно до внутрішніх та міжнародних викликів [1, с. 1]. Впроваджуючи регулятивні заходи, держава розбудовує систему впливу на інвестиційну та інноваційну складові економічної безпеки і тим самим формує основу ефективного управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням модернізації економіки. Покращити ситуацію можна шляхом стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності через відповідні важелі управління і регулювання, якими доцільно скористатися державі.

ВИСНОВКИ

З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Формування ефективної системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням економічної безпеки національного господарства має передбачати взаємозв'язок визначених цілей і завдань їх досягнення, враховувати альтернативні шляхи зміцнення життєздатності підприємств. Причому вибір методу регулювання, зазвичай, здійснюється з врахуванням цілей інвестиційно-інноваційної політики держави. Забезпечення виконання основних завдань системи управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням, серед яких підвищення якості інвестиційного потенціалу, створення сприятливого інвестиційного клімату, формування стабільного та стійкого механізму інвестиційно-інноваційної діяльності суб'єктів господарювання та її інфраструктури, досягнення довгострокового і стійкого економічного зростання; стійке нагромадження інвестиційних ресурсів, досягається ефективними діями суб'єктів управління і сприяє зміцненню економічної безпеки держави.

Проте чимало питань удосконалення організаційно-економічного механізму активізації інноваційної діяльності в контексті економічної безпеки України й досі залишаються невисвітленими і потребують теоретичного, методичного та практичного вирішення.

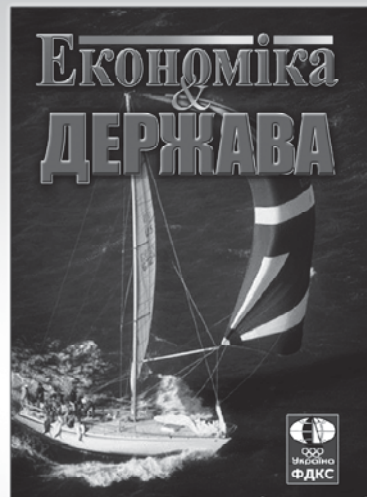
Література:

1. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки [Текст]: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.01 / Кириленко Володимир Іванович; Київський національний економічний університет. — К., 2006. — 36 с.
2. Кириленко В. Управління інвестиційними процесами в контексті економічної безпеки / В. Кириленко, Л. Кириленко // Науковий часопис, НПУ імені М.П. Драгоманова. — 2009. — Вип. 7. Серія 18: Економіка і право. — С. 3—8.
3. Кудрявцев В. М. Система управління інвестиційною безпекою підприємства в контексті економічної безпеки: [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11331/1/2.pdf>
4. Кузнєцова А.Я. Інвестиційно-інноваційна діяльність та система її фінансового забезпечення [Текст]: автореф. дис. докт. екон. наук: 08.04.01 / Кузнєцова Анджеліка Ярославівна; Державна установа. Інститут економіки та прогнозування НАН України. — К., 2005. — 36 с.
5. Семененко І.М. Вплив результатів інноваційної діяльності на економічну стійкість підприємства: автореф. дис. к. е. н. за спец. 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (підприємства машинобудівної та металургійної галузей). — Луганськ: Східноукраїнський національний університет імені Володимира Дала, 2009. — 20 с.
6. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: методичний посібник / В.Г. Федоренко. — К.: МАУП, 2006. — 355 с.

References:

1. Kyrylenko, V. I. (2006), "The investment component of economic security", Ph.D. Thesis, Economy, Kyiv's'kyj natsional'nyj ekonomichnyj universytet, Kyiv, Ukraine.
2. Kyrylenko, V. and Kyrylenko, L. (2009), "Management of investment processes in the context of economic security", Naukovyj chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova Serii Ekonomika i pravo, vol 7, pp. 3—8.
3. Kudriavtsev, V. M. (2011), "The system of investment security company in the context of economic security", [Online], available at: <http://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/11331/1/2.pdf> (Accessed 10 Sept 2016).
4. Kuznietsova, A. Y. (2005), "Investment and innovation system and its financial security", Ph.D. Thesis, Economy, Derzhavna ustanova. Instytutu ekonomiky ta prohnozuvannia NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
5. Semenenko, I. M. (2009), "The impact of innovation on economic stability of the enterprise", Ph.D. Thesis, Economy, Skhidnoukrains'kyj natsional'nyj universytet imeni Volodymyra Dalia, Luhans'k, Ukraine.
6. Fedorenko, V. H. (2006), Investytsijnyj menedzhment : Metodychnyj posibnyk [Investment management], MAUP, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 13.09.2016 р.

Науково-практичний журнал
«ЕКОНОМІКА ТА ДЕРЖАВА»

Передплатний індекс: 01751

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ

www.economy.in.ua
e-mail: economy_2008@ukr.net
тел.: (044) 223-26-28
(044) 458-10-73